

Bogo Pregelj

Siromak in njegova usoda

Ilustriral **M. Pregelj**

(Grška pravljica)

Živel je siromak. Zemlje ni imel toliko, da bi nanjo položil svojo glavo, kaj šele, da bi živel od nje. Le hromega osla je imel. Z njim je hodil v gozd. Nabiral je suhljad in dračje pa z tovoril butare v mesto, kjer jih je prodajal. Tako se je preživiljal.

»Butareee! Butareee!« je kričal po mestnih ulicah in poganjal osla s tovorom pred seboj. »Butareee!« je zaklical pred bogatinovo hišo. Pritekli so služabniki. »Kaj hočeš za ves tovor?« so vprašali. »Dva groša.« »Kar v klet ga znosi!« In je znosil vse butare v klet, potem pa je obstal v veži in čakal, da bi mu kdo plačal dva groša. Veža je bila tako lepa, tako lepa in s stropa so viseli lestenci, da še v cerkvi ni bilo lepših. Siromak stoji in čaka, čaka, da bi mu kdo plačal dva groša za butare. Pa je, kakor da so ga vsi pozabili. Sluge hodijo po stopnicah gor in dol. Nosijo čaše vina, na pladnjih velike kose dišeče pečenke. Siromak pa stoji in čaka. Pa pride po stopnicah sluga: »Kaj stojiš tu, potep?« »Na denar čakam, za butare.« »Gor v sobo pojdi in dal ti ga bo gospodar.« Kamnite stopnice peljejo iz veže, pa so pokrite s svilenimi preprogami. Siromaku je kar nerodno, da bi šel po njih s svojimi raztrganimi, prašnimi opankami. Toda denar je denar, ojunaci se in gre, kamor mu je bil pokazal sluga. Pride v sobo. Ves se zmede siromak, tak lesk ga obda. Po stenah so preproge, na tleh so preproge, da se mu udere vanje noga do gležnja. Na sredi pa stoji miza. Vsa je pokrita s pladnji, polnimi jedi, vmes pa stoje čaše z iskrim vinom. Na stolu sedi bogatin in kadi pipo.

»Kaj hočeš?« ga vpraša bogatin.

Komaj najde siromak besedo: »Dva groša bi rad za butare.«

Bogatin vzame iz žepa mošnjo. To že ni več mošnja, kar vreča za denar je. Roka se mu šibi, ko jo vleče iz žepa, tako je težka. Pa jo odveže in išče v njej, išče, dveh grošev pa med tolarji in cekini skoraj ne najde. Siromak med tem zija in zija, da je od gledanja kar pijan. Toliko bogastva še nikdar ni videl. Bogatin le najde dva groša in ju da siromaku. Opoče se po stopnicah in šele pri vratih se zave in vpraša slugo, ki mu odpira: »Kaj pa dela tvoj gospodar?«

Sluga se zasmije: »Ves dan na stolu sedi in kadi, njegova Usoda pa mu prede z zlato preslico.«

»Glej no, glej!« se začudi siromak. »To ti je delo, da sediš in kadiš pa gosposko živiš; tega še nisem vedel. Pa sem se vsak dan ubadal in trudil ter nabiral po gozdu suhljad in vezal butare. Odslej tega ne bo več!«

Reče in gre v trafiko pa kupi za oba groša tobaka in hajd domov. Nabaše si pipo in se usede na stol, edini je bil, pa še temu so otroci odbili četrto nogo. Vleče in kadi pa molči, kakor bi bil sam kralj iz devete dežele. Otroci pa vekajo okrog njega in kriče. Lačni so. In žena, nesrečnica, ne ve, kaj bi, pa vpraša moža: »Ali si nam prinesel kruha iz mesta?« Siromak se pretegne na stolu, da zaječe noge, potegne iz pipe in zagodrnja: »Molči! Poslej bo drugače! Bomo veljavni!«

Kaj pomagajo besede! Zvečerilo se je že bilo. Kruha ni. Kaj ostane drugega, kakor da ležejo lačni. Morda bo v spanju še želodec utihnil.

Zdaniilo se je. Žena je vstala na vse zgodaj. S praznim želodcem se ne spi preveč dobro. »Ali ne pojdeš v gozd po drva?« vpraša moža. Ta pa iztrka pipo, jo znova nabaše in si jo prižge: »Saj sem ti že včeraj povedal, da bomo odslej veljavni!«

»Zmešalo se ti je!« se zajoče žena. »Otroci so lačni, pri hiši pa ni nič!«

Siromak se široko usede na polomljeni stol, pihne, da zakadi vso kočo, in reče malomarno: »Mi smo veljavni! Za kruh bo pa Usoda skrbela!«

In je zavrtela Usoda sonce na poldan. Otroci so vekali od lakote. Žena ni vedela, kaj naj stori. Siromak pa se ni ganil s stola in je kadir kar naprej. Tedaj pride sosed. »Dober dan, sosed drvar!« »Dober dan, sosed!«

»Danes nisi šel v gozd. Ali si bolan?«

»Ne! Drug opravke sem si izbral.«

»Tako, tako! Kaj sem hotel reči? Ali potrebuješ pri tem svojega osla?«

»Ne, prav odveč mi je!«

»To je dobro! Veš, hišo bom popravil pa hočem nakopati glin v ilovnici. In sem mislil, sosed drvar mi bo posodil osla, da bom z njim pritovoril ilovico do doma.«

»Kar vzemi ga. Tam v staji stoji.«

In vzame sosed hromea osla in gre z njim k ilovnici. In začne kopati glino. Pa koplje in koplje. Kar mu udari motika ob nekaj trdega. Pogleda. Ho-ho — v ilovico je zakopana skrinja. In odkrhne pokrov. Štrihano je polna zlatov in tolarjev neobrezanih in dragocenosti, da kar vid jemljo. Pa je skrinja vsa prhla in trhla. Komaj udari z motiko ob njo, se zdrobi in cekini se usujejo po glini. In dobri sosed jih pobira, v prgišče jih zajema, z obema rokama jih grabi in tlači v vreči, da visita kakor dve napeti klobasi z oslovega hrbta. Skrinjo pa spet pokrije s prstjo, da je ne bi videl, ako bi kdo slučajno mimo prišel.

In natovori osla, da mu skoraj križ zlomi, pa ga požene proti vasi. Toda na pol pota se spomni, da je še mnogo zlatov v zemlji in je škoda, če jih ne bi vzal. Pa se obrne in zavrne osla. Odpravi se torej nazaj k ilovnici. Se sklanja in pripogiblje, pobira zlatnike in jih zbira in si jih devlje v nedrja.

Toda »ne ure, ne dneva ne več«, kakor pravijo — iznenada pače. Ilovnica se posuje, pa podsuje našega nesrečnega soseda, da nima kdaj migniti ne s peto, ne s prstom, in ne more ne kričati, ne dihati. Zato umre.

Toda pustimo soseda, kaj pa je bil tako lakomen in mu ni bilo dosti zlatih, ki si jih je v prvo nabral! Osel stoji pri ilovnici in čaka. Pa mu je čakanja kmalu dosti. Korak za korakom gre proti kolibi svojega gospodarja. Pomuli tu šop trave, tam obere osat. Počasi pride do kolibe, se ustavi pred vrati, kakor je bil navajen, in čaka, da bo kdo prišel in mu snel tovor.

»Sosed bo kmalu tu,« reče siromakova žena, ko zagleda osla pred vrati. »Poprosim ga za malo kruha.« Toda osel stoji, stoji in kima z glavo. Temni se, soseda pa ni nikjer. Tedaj reče žena drvarju: »Stopi pred vrata in snemi oslu tovor, ker ni soseda. Bog ve, kje je zaostal. Žival pa bo še poginila, če jo boš tako pustil.«

Drvar pa, kakor da ne sliši, kar naprej sedi na stolu in kadi. Še odgovora ne da, kaj, da bi se dvignil in mignil z roko. Ženi srce ne da, da bi gledala, kako se šibi žival pod tovorom. Gre sama pred hišo in hoče sneti vreči z osla. Pa je vreča težka, težka, da jo komaj dvigne. Odveže jo. Ženska je radovedna in bi rada videla, kaj tako težkega je v njej. Pa ostrmi in okameni, tak blesk in lesk se ji

pred očmi razgrne. Z dlanmi brodi po zlatih in od veselja skoraj umre. Potem zvleče vrečo za vrečo v kolibo in jo strese v posteljo. Pa še moža pokliče, da vstane in pride pogledat. Ko pa drvar zagleda zlato, ponori in skače kot kozel in pleše, da se hiša maje. Potem pa spravita zaklad na skrit kraj in poslej je bil siromak bogat pa veljaven in še njegovim otrokom je predla Usoda z zlato preslico.